

LR Seimo Pirmininkui p. Sauliui Skverneliui
LR Seimo frakcijoms
I. e. pareigas LR Seimo kanclerei p. Vaidai Servetkienei

DĖL TEISĖKŪROS SKAIDRUMO UŽTIKRINIMO IR TEISĖKŪROS PROCESŲ TOBULINIMO

Šį kreipimąsi pasirašiusios asociacijos kreipiasi į naujai išrinktą LR Seimo Pirmininką p. Saulių Skvernelį, LR Seimo frakcijas bei I. e. pareigas LR Seimo kanclerę p. Vaidą Servetkienę siekdamas paskatinti tobulinti teisėkūros procesą.

Teisėkūros pagrindų įstatymas numato, kad teisėkūra, be kita ko, turi remtis atvirumo ir skaidrumo principais, reiškiančiais, kad teisėkūra turi būti vieša, su bendraisiais interesais susiję teisėkūros sprendimai negali būti priimami visuomenei nežinant ir neturint galimybių dalyvauti, valstybės politikos tikslai, teisinio reguliavimo poreikis ir teisėkūroje dalyvaujantys subjektai turi būti žinomi, o visuomenei ir interesų grupėms turi būti sudarytos sąlygos teikti pasiūlymus dėl teisinio reguliavimo visose teisėkūros stadijose. Interesų grupių dalyvavimas įstatymų leidyboje yra naudingas, nes jos turi specialių žinių, įvairių požiūrių ir atstovauja tam tikras visuomenės grupes. Šios grupės dažnai turi gilią patirtį bei specifines žinias savo atstovaujamos srityse, kurios gali padėti įstatymų leidėjams suprasti sudėtingus klausimus ir priimti pagrįstus sprendimus. Be to, interesų grupės sustiprina bendruomenių, kurioms kitu atveju teisėkūros procese gali būti nepakankamai atstovaujamos, balsą, užtikrindamos, kad būtų atsižvelgta į įvairesnius interesus. Tokia įtrauktis skatina priimti subalansuotus ir visapusiškus įstatymus, geriau atspindinčius platesnio gyventojų rato poreikius ir vertybes.

Džiaugiamės, jog LR Seimas ilguoju laikotarpiu veikė kaip viena atviriausių visuomenei valstybinių institucijų, sudariusi galimybę, laikantis galiojančių įstatymų, domėtis, įsitraukti ir dalyvauti teisėkūros procesuose.

Visgi, nepaisant to, pažymėtina, kad per eilę pastarųjų LR Seimo kadencijų susiformavo keletas teisėkūros proceso ydingumų, kurie lemia didesnę uždarumą visuomenei. Tai ypač susiję su interesų grupių ir socialinių partnerių įtraukimu, stebint svarbius teisėkūros procesus ir aktyviai dalyvaujant LR Seimo komitetų veikloje, kuriuos dar labiau paskatino daugeliui valstybės veiklos sričių įtakos turėjusi ir dvejus metus trukusi pandemija.

Siekdami skatinti teisėkūros procesą tapti vienu atviriausių ir labiausiai visuomenei įtraukiančių tarp brandžių demokratiškos šalių teikiame šiuos pasiūlymus:

- manome, kad Teisės aktų informacinė sistema (TAIS) yra labai svarbi informacinė priemonė, leidžianti visuomenei sekti teisėkūros procesus ir susipažinti su svarstomais teisės aktais, bei darbo įrankis visiems interesų atstovavimo profesionalams. Deja, pastebime, kad šiuo metu šioje sistemoje viešai prieinamos yra tik TAIS naudotojų

pateiktos pastabos, pažymos ir kiti susiję dokumentai, tačiau teisės akto projekto autoriui tiesiogiai pateikti raštai nėra įkeliami į TAIS. Todėl, **siekiant dar didesnio skaidrumo ir atvirumo, siūlytume, kad visi raštai, pastabos ir pasiūlymai pateikti teisės aktų projektams, nepriklausomai nuo to, kas juos pateikė, turėtų būti vieši ir visuomenei prieinami TAIS;**

- pastebime, kad LR **Seime nėra vieningos praktikos dėl komitetų išvadų projektų teikimo interesų grupėms ar jų atstovams**. Dalis LR Seimo narių (išvadų rengėjų) ar komitetų biurų atstovų išvadų projektus atsiunčia iš anksto prieš posėdį, dalis nesidalina šia informacija ir laiko ją konfidencialia. Šis klausimas tapo ypač aktualus LR Seimui ir komitetams pradėjus dirbti nuotoliu. Manome, kad LR Seime svarstomų teisės aktų medžiagos pateikimas interesų grupėms ar jų atstovams, kurie yra išreiškę norą gauti minėtą informaciją, yra ypač svarbus siekiant prasmingo interesų grupių dalyvavimo LR Seimo komitetų posėdžiuose;
- pažymime, kad LR **Seimo komitetuose dalyvaujančios interesų grupės pasigenda aiškaus ir vieningo komitetų darbo, svarstant teisės aktus, tvarkos**. Atkreipiame dėmesį, kad komitetai neturi vieningos praktikos dėl teisės aktų projektų svarstymo proceso, suinteresuotų grupių kvietimo, leidimo ar draudimo dalyvauti posėdžiuose, juose pristatyti savo poziciją bei išsakyti argumentus ar informacijos socialiniams partneriams pateikimo prieš posėdį. Neretai pasitaiko atvejų, kai nesudaroma galimybė dalyvauti posėdyje vienašališku komiteto pirmininko sprendimu – tai tapo ypač aktualu komitetams dirbant nuotoliu. Taip pat pastebime, kad dalis komitetų svarsto visas gautas pastabas ir pasiūlymus, dalis diskutuoja tik dėl dalies pasiūlymų, o dažnai net nerengiami balsavimai dėl atskirų pateiktų siūlymų. **Apgailestaujame, kad vis dar pasitaiko atvejų, kai socialiniams partneriams ir interesų grupėms nėra užtikrinamos galimybės pasisakyti, išsakyti siūlymus ir pastabas LR Seimo komitetų posėdžiuose;**
- socialiniai partneriai pastebi, kad neretai, LR **Seime svarstant teisės aktų projektus, vyksta komitetų posėdžiai, pasitarimai ar klausymai, kurie nėra viešai skelbiami**. Dažnai į tokius pasitarimus kviečiamos tik pastabas pateikusios interesų grupės, nors teisės akto projektas yra aktualus platesniam ratui suinteresuotų grupių ir socialinių partnerių. Todėl manome, kad būtų prasminga interesų grupėms sudaryti galimybę informuoti teisės akto rengėjus ar teisės akto projektą svarstantį LR Seimo komitetą apie suinteresuotumą svarstomu teisės aktu ir šiuo pagrindu būti kviečiamoms į su teisės akto svarstymu susijusius posėdžius. Pažymime, kad, organizuojant komitetų posėdžius, pasitarimus ar klausymus, yra ypač svarbus viešumas, LR Seimo svetainėje skelbiant šių posėdžių darbotvarkes;
- kitas ypač aktualus LR Seimo komitetų darbo organizavimo klausimas yra susijęs su komitetų sprendimų viešinimu ir komitetų rengiamų klausymų reguliavimu. Primename, kad **komitetai pasirengimo svarstyti teisės akto projektą metu priima sprendimus dėl nuomonių, pasiūlymų gavimo**, taip pat – ir dėl klausymų organizavimo. Deja, šis teisėkūrą sekančiai visuomenės daliai ypač aktualus komiteto **sprendimas nėra viešinamas ir atitinkamai – nėra niekaip prieinamas interesų grupėms**, nors LR Seimo statuto 54 straipsnio 4 dalis nustato, kad „Klausymų rengimo planas ir darbotvarkės viešai paskelbiami“. Pažymime, kad svarbus teisės akto svarstymo elementas, **klausymai, taip pat nėra detalai reglamentuotas ir yra įgyvendinamas skirtingai**. Pavyzdžiui, ar bus ar nebus rengiami klausymai, priklauso tik nuo komiteto

paskirtų išvadų rengėjų, nors klausymų organizavimas galėtų būti aktualūs konkrečiu klausimu besidominčioms interesų grupėms ir socialiniams partneriams;

- atkreipiame dėmesį, kad LR **Seimo komitetų posėdžių darbotvarkės kartais yra skelbiamos likus vos kelioms valandoms iki posėdžio, o darbotvarkės klausimai yra įtraukiami paskutinę minutę.** Taip yra užkertamas kelias suinteresuotoms grupėms bei plačiajai visuomenei laiku sužinoti apie svarstomus klausimus bei tinkamai pasiruošti ir dalyvauti komitetų posėdžiuose, kuriuose yra svarstomi aktualūs teisės aktai. Manome, kad, LR Seimo kanceliarijai siekiant didesnio atvirumo visuomenei, komitetų darbotvarkės turėtų būti skelbiamos ne vėliau nei prieš nustatytą laiką, o skelbiant ir atnaujinant posėdžių darbotvarkes turėtų būti nuosekliai laikomasi LR Seimo statute nustatytų terminų. Greta to, atnaujinant komitetų posėdžių darbotvarkes, siūlytina aiškiai pažymėti darytas korekcijas (panaši praktika šiuo metu yra taikoma koreguojant LR Seimo posėdžių darbotvarkes);
- pastebime, kad šiuo metu LR **Seime nėra susiformavęs išvadų rengėjų institutas, taip pat nėra jokios vieningos praktikos ir nusistovėjusių normų, susijusių su išvadų rengėjų veikla.** Atkreipiame dėmesį, kad komitetų paskirti išvadų rengėjai elgiasi skirtingai – dalis jų vysto aktyvų dialogą su suinteresuotomis šalimis, rengia pasitarimus ir posėdžius, tačiau kiti vengia interesų grupių ir jų atstovų ir jų niekaip neįtraukia į teisės aktų svarstymą. Manome, kad siekiant įgyvendinti gerąsias teisėkūros praktikas bei labiau įtraukti interesų grupes ir socialinius partnerius, kai yra svarstomi jiems aktualūs klausimai, turėtų būti siekiama stiprinti išvadų rengėjų vaidmenį ir detaliau nustatyti jų veiklos gaires;
- pažymėtina, kad COVID-19 pandemija jau baigėsi ir kai kurie Seimo komitetų darbo organizavimo sprendimai, kurie buvo įvesti tuo laikotarpiu, šiuo metu yra nebeaktualūs bei jų turi būti atsisakoma. Vienas tokių – Seimo komitetų posėdžių organizavimas nuotoliniu būdu. Suprantama, kad pandemijos metu, siekiant išlaikyti Seimo darbo tęstinumą ir nepertraukiamumą, tai buvo būtinybė. Visgi suprantama, jog **nuotoliniu būdu organizuojami posėdžiai neleidžia komitetų nariams kokybiškai dalyvauti diskusijose bei skirti joms visą savo dėmesį, o nuo to nukenčia komitetuose priimamų sprendimų kokybė bei teisėkūros procesas apskritai.** Negana to atkreiptinas dėmesys, jog Seimo komitetuose taip pat yra balsuojama dėl jų kompetencijai priskiriamų sprendimų, tačiau darbo organizavimas nuotoliniu būdu įprastai neleidžia užtikrinti skaidrių bei aiškių balsavimo procedūrų. Pažymėtina ir tai, jog Seimo plenariniai posėdžiai taip pat kurį laiką buvo organizuojami nuotoliniu būdu, vis tik vėl sugrįžta prie posėdžių organizavimo gyvai. Taigi, būtų dėsninga ir logiška, jog analogiški principai būtų taikomi bei Seimo komitetų darbo organizavimui.

Apibendrinant pateiktus siūlymus prašome:

- **užtikrinti, kad visi raštai, nuomonės ir siūlymai pateikti visose teisėkūros stadijose būtų viešai matomi ir randami TAIS sistemoje;**
- **užtikrinti, kad interesų grupės dalyvaujančios teisėkūros procese gautų komitetų išvadų projektus iki komiteto posėdžio pradžios;**
- **parengti ir Seimo Statute ar kitame teisės akte įtvirtinti komitetų darbo, svarstant teisės aktus, tvarką užtikrinančią interesų grupių teisę dalyvauti teisėkūros procese ir atstovauti savo interesus;**

- **užtikrinti, kad visi pasitarimai, neformalios darbo grupės ir kiti formatai, kuriuose aptariamos teisės aktų projektų nuostatos su interesų grupėmis ir institucijomis būtų viešai skelbiami ir transliuojami nuotoliniu būdu;**
- **užtikrinti, kad Seimo komitetai laikytųsi Seimo Statute nustatytų darbotvarkių skelbimo taisyklių;**
- **sukurti ir Seimo Statute ar kitame teisės akte įtvirtinti komitetų paskirtų teisės aktų projektų išvadų rengėjų teisių ir pareigų reikalavimus, kurie užtikrintų interesų grupių teisę dalyvauti teisėkūros procese ir atstovauti savo interesus;**
- **užtikrinti, kad komitetų posėdžiai vyktų gyvai ir interesų grupės turėtų galimybę dalyvauti komiteto posėdžiuose išlaikant nuotolinio prisijungimo galimybes;**
- **užtikrinti, kad teisėkūros rengėjai rengtų teisės aktus atliepiančius visoms interesų grupėms, nediskriminuojant atskirų suinteresuotų grupių.**

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, manytume, jog būtų tikslinga suformuoti Kanceliarijos, komitetų biurų darbuotojų ir skirtingų interesų grupių atstovų (NVO, profesinių sąjungų, lobistų ir pan.) darbo grupę, kuri išanalizuotų minėtą susiklosčiusią praktiką bei parengtų konkrečius siūlymus ir (ar) rekomendacijas LR Seimo komitetų darbo tobulinimui.

Dėkojame už šiame kreipimesi pateiktų pasiūlymų įvertinimą. Neabejojame, kad šių veiklos principų pritaikymas teisėkūroje ir dialogo su interesų grupėmis palaikyme, prisidės prie LR Seimo bei Vyriausybės atvirumo kultūros ir visuomenės įtraukimo stiprinimo, taip pat gerųjų praktikų teisėkūroje ir parlamento darbe skatinimo. **Kviečiame aptarti šiuos pasiūlymus detaliau LR Seimo atstovų ir šio kreipimosi iniciatyvinės grupės susitikime.**

Pagarbiai

Lietuvos lobistų asociacija

Tarybos pirmininkas Šarūnas Frolenko

Asociacija Investors' Forum

Vykdomoji direktorė Rūta Skyrienė

Lietuvos darbdavių konfederacija

Prezidentė Aurelija Maldutytė

Lietuvos pramonininkų konfederacija

Generalinė direktorė Raminta Radavičienė

Lietuvos verslo konfederacija

Prezidentas Andrius Romanovskis

Asociacija „Baltic Functional Beverages“

Direktorius Andrius Reznikovas

Asociacija „Lietuvos gėrimai“

Direktorė Gintė Levišauskaitė

Asociacija „Lietuvos keliai“	Vykdomasis direktorius Šarūnas Frolenko
Asociacija Baltijos baldų klasteris	Valdybos pirmininkė Vaiva Macijauskienė
Atsakingo lošimų verslo asociacija	Vadovas Mindaugas Ardišauskas
Finansinių paslaugų įmonių asociacija FINCO	Direktorius Šarūnas Frolenko
Lietuvos alkoholinių gėrimų gamintojų ir importuotojų asociacija	Direktorius Mantas Zakarka
Lietuvos antstolių rūmai	Valdytoja Dovilė Satkauskienė
Lietuvos atsinaujinančių išteklių energetikos konfederacija	Prezidentas Martynas Nagevičius
Lietuvos autoverslininkų asociacija	Direktorius Tomas Grabauskas
Lietuvos gyvybės draudimo įmonių asociacija	Prezidentas Giedrius Rimša
Lietuvos grūdų perdirbėjų ir prekybininkų asociacija	Direktorė Dalia Ruščiauskienė
Lietuvos inovatyvios energetikos ir prekybos įmonių asociacija (LIEPA)	Prezidentė Kristina Čeredničenkaitė
Lietuvos karjerų asociacija	Prezidentė Elana Astramovič
Lietuvos keleivių vežimo asociacija	Prezidentas Gintaras Nakutis
Lietuvos lošimų verslo asociacija	Direktorius Mantas Zakarka
Lietuvos loterijų asociacija	Prezidentas Andrius Karaliūnas
Lietuvos medienos pramonės įmonių asociacija „LIETUVOS MEDIENA“	Direktorius Raimundas Beinortas
Lietuvos melioracijos įmonių asociacija	Pirmininkas Andrius Marinas
Lietuvos miško ir žemės savininkų asociacija (LMSA)	Pirmininkas Algis Gaižutis
Lietuvos nepriklausomų šilumos gamintojų asociacija	Prezidentas Vytautas Kisielius

Lietuvos paukštininkystės asociacija	Direktorius Gytis Kauzonas
Lietuvos prekybos įmonių asociacija	Direktorė Rūta Vainienė
Lietuvos privačių sveikatos priežiūros įstaigų asociacija	Prezidentas Dr. Laimutis Paškevičius
Lietuvos radijo ir televizijos asociacija	Prezidentė Gabrielė Andrašiūnienė
Lietuvos respublikiniai būsto valdymo ir priežiūros rūmai	Prezidentas Algis Čaplikas
Lietuvos vaistinių asociacija	Pirmininkė Kristina Nemaniūtė-Gagė
Lietuvos viešbučių ir restoranų asociacija	Prezidentė Evalda Šiškauskienė
Lietuvos žvėrelių augintojų asociacija	Pirmininkas Česlovas Tallat-Kelpša
Lygiagretaus vaistų importo asociacija	Direktorius Donatas Parulis
Nacionalinė tabako gamintojų asociacija	Vykdomasis direktorius Arnas Neverauskas
Privačių miškų savininkų asociacija	Direktorė Giedrė Šlevinskė
Projektų ekspertizės ir gaisro saugos įmonių asociacija	Prezidentas Algis Čaplikas
Respublikinė keleivių vežėjų autobusais asociacija	Direktorius Darius Marma
Šiaulių pramoninkų asociacija	Vykdančioji direktorė Vaiva Macijauskienė
Tarptautinio transporto ir logistikos aljansas	Generalinis sekretorius Povilas Drižas
Turizmo rūmai	Prezidentė Žydrė Gavelienė
Žvejų ir žuvies perdirbėjų asociacija „Baltijos žvejas“	Pirmininkas Algirdas Aušra

